Από τη Νίνα στη Μίνα

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Δεν αποτελεί φαινόμενο των καιρών μας. Η θεατροποίηση κειμένων παρμένων από ποικίλους δημιουργικούς χώρους ήταν ανέκαθεν μια προσφιλής τακτική. Το ότι γίνεται θέμα έντονης συζήτησης σήμερα είναι γιατί τείνει να πάρει διαστάσεις επιδημίας. Και δεν είναι τυχαίο.

Η τάση υπέρβασης των κέντρων και των σταθερών σημείων αναφοράς σε όλους τους τομείς, από την οικονομία μέχρι την εθνική ταυτότητα, είναι τόσο έντονη που θα ήταν περίεργο να αφήσει απέξω τις τέχνες και δη το θέατρο, εκεί όπου όλα αντιμετωπίζονται ως εν δυνάμει θεατρική ύλη, από τα κόμικς μέχρι την ποίηση, την πεζογραφία, τα φιλοσοφικά δοκίμια, τις παροιμίες, τα ιστορικά ντοκουμέντα.

Τώρα το τι επιτυγχάνεται μέσα από αυτές τις ειδολογικές υπερβάσεις είναι άλλο θέμα. Συνήθως μία τρύπα στο νερό. Και αυτό δεν έχει να κάνει τόσο με το ταλέντο όσο με την ίδια την ειδολογική φυσιογνωμία των σημείων. Άλλα τα λειτουργικά εργαλεία του ενός είδους και άλλα του άλλου, αλλού απευθύνεται το ένα αλλού το άλλο. Από τη στιγμή που ένα πεζό κείμενο, για παράδειγμα είναι γραμμένο για να διαβαστεί και όχι να παιχτεί, σημαίνει ότι ξέρει να "κλείνει" το μάτι στον αναγνώστη, όχι όμως στον θεατή. Ξέρει να του μιλά μέσα από την τυπωμένη σελίδα, όχι όμως μέσα από την αρθρωμένη λέξη. Ξέρει από προοπτική, που είναι η προοπτική της παγιωμένης αφήγησης και όχι της ανοιχτής σκηνικής δράσης. Ξέρει από χαρακτήρες, όμως μακράν απέχει η ποιητική του από αυτή των τρισδιάστατων χαρακτήρων που ζωντανεύουν στο σανίδι. Ξέρει από διάλογο και μονόλογο, όμως όλα αυτά υπάρχουν για να επιδεικνύουν έμμεσα ή άμεσα τη σφραγίδα του παντογνώστη αφηγητή/δημιουργού τους. Ξέρει από χωρόχρονο. Ουδεμία όμως η σχέση του με το "εδώ και τώρα" και το "εκεί και τότε" της θεατρικής και δραματικής εμπειρίας.

Και για να εξηγούμαι. Δεν ανήκω σε αυτούς που πιστεύουν στην αυστηρή στεγανοποίηση των πραγμάτων. Για μένα αυτό που μετρά στο τέλος είναι η αποτελεσματικότητα, αδιάφορο ποιο είδος την προκάλεσε. Λειτουργεί ή όχι ή όποια διασκευή ή προσαρμογή; Σε αγκαλιάζει, σε πολιορκεί, σου προκαλεί απόλαυση; Ορίστε η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στην επιτυχία και την αποτυχία. Αλλά για να

φτάσει κανείς να θέσει σε συναγερμό όλο αυτό το συναισθηματικό αποθεματικό, πρέπει το ίδιο το κείμενο να πληροί κάποιες, έστω και υποτυπώδεις, προϋποθέσεις.

Και σε αυτές τις κρυμμένες δυνατότητες φαντάζομαι πως πίστεψε η Μίνα Αδαμάκη, και προχώρησε σαράντα χρόνια μετά τη συγγραφή του να ανεβάσει το "**Τρίτο στεφάνι**" (1962), του Κώστα Ταχτσή. Επιλογή που, αν δεν ξαφνιάζει, τουλάχιστον σε επίπεδο κειμένου, ξαφνιάζει σε επίπεδο προσώπου. Η Αδαμάκη είναι μια πολύ άξια ηθοποιός με δαιμόνια κωμική φλέβα, αναγνωρίσιμο υποκριτικό στίγμα και δοκιμασμένη μανιέρα, όμως χωρίς την ανάλογη πείρα για τέτοια ποικιλοτρόπως απρόβλεπτα εγχειρήματα. Άλλες οι ανηφοριές και κακοτοπιές στον χώρο που κινήθηκε μέχρι τώρα και άλλες εδώ. Πάντως και το ότι αποφάσισε να δοκιμάσει και να δοκιμαστεί προσμετράται στα υπέρ της. Όπως είναι και στα υπέρ του ΔΗΠΕΘΕ Βόλου που την πίστεψε, και με τη σκηνοθετική συνδρομή του Ν. Καραγέωργου και τη δραματουργική επεξεργασία των Καραγέωργου και Θ. Νιάρχου, έστησε αυτό που είδαμε πρόσφατα στην "Αυλαία". Ένα ***Τρίτο στεφάνι*** σπονδυλωμένο γύρω από τις αναμνήσεις της Νίνας, της γυναίκας που έφαγε τη ζωή της χωρίς να καταλάβει τι θα πει ευτυχία, που γέρασε μεγαλώνοντας, κατά πως λέει και η ίδια.

Ξεδιπλώνοντας το κουβάρι της βιωματικής της αφήγησης, η ηρωίδα του Ταχτσή ταξιδεύει ανάμεσα σε πρόσωπα οικεία, και μέσα από μια Ελλάδα βουτηγμένη στη δίνη κοινωνικών και πολιτικών γεγονότων. Τις αγωνίες της ο συγγραφέας τις εμφανίζει και ως αγωνίες του τόπου, που περίπου διαγράφουν μια τροχιά που καλύπτει τις σημαντικότερες και πλέον φορτισμένες δεκαετίες του 20ού αιώνα.

Πρόκειται για μια θεατρική προσαρμογή με τις φεγγοβολές της, αλλά και τις σκοτοδίνες της, αποτέλεσμα της απουσίας από την αρχική σύλληψη του θεατρικού νου, που θα την πίστωνε με τον αναγκαίο ρυθμό, τη μουσικότητα και προφορικότητα του θεατρικού λόγου, τις λειτουργικές εικόνες και τις ακαριαίες ανταποκρίσεις σημείων και σωματικών όγκων, ουσιαστικές γέφυρες για την επικοινωνία σκηνής και πλατείας.

Ο σκηνοθετικός μανδύας του Καραγέωργου προσπάθησε να σκεπάσει ισότιμα και την επιστρατευμένη τεχνολογία και τον λόγο του Ταχτσή, όμως δεν μπόρεσε να αποφύγει την υποθερμία. Αφενός δεν βρήκε λύσεις να αξιοποίησει στο έπακρον την ούτως ή άλλως ισχνή θεατρικότητα του κειμένου και αφετέρου δεν μαστόρεψε σε όλο το βάθος και το πλάτος του τον ρόλο της ηρωίδας, που εξαρχής ζητούσε την ψιλοβελονιά για να φέρει στο φως τα πολλά εσωτερικά στάδια μέσα από τα οποία περνά, από το 1930 περίπου μέχρι τη μεταπολίτευση.

Από τη μεριά της η Αδαμάκη κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια να βρει διαδρόμους για να μπολιάσει το επεισοδιώδες παραλήρημα της Νίνας με τις αναγκαίες ψυχογραφικές πτυχώσεις, χωρίς παράλληλα να εκβιάζει την αυτονόμησή της μέσα από τη γνώριμη υπεχειλίζουσα σωματική της κίνηση, τα οικεία παίγνια με την προφορά του λόγου, τις ένρινες σφήνες, τα τραβηγμένα τελειώματα στις λέξεις. Υπήρχαν στιγμές όπου βασάνιζε τον ρόλο, έβγαζε ζουμί και άφηνε να φανούν τα πολλά εγκαύματα που της "δώρισε" η ζωή. Υπήρχαν, όμως, και στιγμές όπου ξεστράτιζε και άφηνε τη γνωστή Μίνα να μπαίνει στο παιχνίδι και να τσιρίζει κοκοράκια, να ποζάρει ως δεσποινάριο και να κλείνει το μάτι στον θεατή. Πάντως, ανεξάρτητα από το βαθμό επιτυχίας, που στο κάτω κάτω είναι και θέμα προσωπικής εκτίμησης, το γεγονός και μόνο ότι προσπάθησε να παίξει ένα πολύ δύσκολο (θεατρικά) κείμενο, "κόντρα" όχι μόνο στη μανιέρα της αλλά και στις προσδοκίες του θεατή, είναι αξιέπαινο.

Τα κοστούμια της Ε. Σιούπη απλά. Όσο για τα σκηνικά, από μόνα τους μια παράσταση. Ο Α. Φασιανός έφτιαξε τον κόσμο της Νίνας με την ίδια ευαισθησία που ζωγραφίζει τους πίνακές του. Προίκισε με χώρους και χρώματα τα δρώμενα, χωρίς να τα καπελώσει. Το κλου της βραδιάς. Γι' αυτήν και μόνο την παρέμβαση άξιζε κανείς να δει την παράσταση.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

19 Ιανουαρίου 2003